

Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*

Galip Öner¹

Hatice Memişoğlu²

Type/Tür:

Research/Araştırma

Received/Geliş Tarihi:

January 1/1 Ocak 2018

Accepted/Kabul Tarihi:

July 9/ 9 Temmuz 2018

Page numbers/Sayfa No:

193-218

Corresponding

Author/İletişimden

Sorumlu Yazar:

galiponer@erciyes.edu.tr

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2018 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

Öz

Yerel coğrafya öğretimi, öğrencilerin öğrenim gördüğü okulun yakın çevresinde veya civar bölgesinde yer alan, coğrafya öğretiminde kullanılabilecek tüm coğrafi unsurların öğretimde etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Başka bir ifadeyle, öğrencinin mikro coğrafi çevresinden başlayarak bulunduğu çevreyi ve bölgeyi daha iyi anlamasına olanak sağlayan, birey olarak yer aldığı ülkeyi ve yaşadığı dünyayı anlamasını kolaylaştıran bir öğretim yaklaşımı olarak da adlandırılabilir. Araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine, uygulamalarına ve bu uygulamaların gerçekleştirilebilirliğine ilişkin görüş ve önerilerini tespit etmektir. Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ağırlıklı olarak Kayseri ve Bolu'da görev yapmakta olan 101 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Nitel Araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada araştırmacılar tarafından hazırlanan sekiz açık uçlu sorudan oluşan bir Görüş Formu kullanılmıştır. Bu formdan elde edilen bulgular, nitel araştırma analiz tekniklerinden Betimsel Analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcılar yerel coğrafyanın sosyal bilgiler dersinde kullanılabileceğini, kullanılmasıyla öğrencilere birtakım yararlar sağlayacağını ve yerel coğrafya öğretiminden sosyal bilgiler dersinde Yeryüzü Şekilleri, İklim ve Türleri, Ekonomi ve Sosyal Hayat, Nüfus ve Yerleşme, Bölgelerimiz, Ulaşım, Turizm ve Sanayi ile Tarım ve Hayvancılık gibi konularda yararlanılabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretim programına yerel coğrafya ile ilgili doğrudan konu ve ünitelerin eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yerel coğrafya, yerel coğrafya öğretimi, sosyal bilgiler öğretimi, öğretmen görüşleri.

Suggested APA Citation/Önerilen APA Atf Biçimi:

Öner, G., & Memişoğlu, H. (2018). Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 7(3), 193-218
<http://dx.doi.org/10.30703/cije.383154>

*Bu araştırma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. Hatice Memişoğlu danışmanlığında yürütülen "Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Kayseri/Türkiye
Ress. Assist., Erciyes University, Faculty of Education, Turkish and Social Science Education Department,
Kayseri/Turkey
e-mail: galiponer@erciyes.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5683-1127>

²Dr. Öğr. Üyesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Bolu/Türkiye
Assist. Prof. Dr., Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education, Turkish and Social Science Education
Department,, Bolu/Turkey
e-mail: memisoglu_h@ibu.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3987-8454>

Teaching Local Geography in Social Studies: Evaluation of Teachers' Opinions

Abstract

Teaching local geography is the effective use of all geographical elements that can be used while teaching the geography of immediate surroundings or the neighborhood adjacent to the school where students receive their education. In other words, teaching local geography can also be referred to as a teaching approach that provides an initial understanding of the physical environment by centering on the student's near and local environment. This is then step by step extended to include a range of wider environments, which in return allows individuals to understand better about the country and the world they live in. The present study aims to identify social studies teachers' opinions and suggestions about teaching local geography, its applications and the feasibility of these applications. Participants in this study were 101 social studies teachers who worked in Kayseri and Bolu throughout the 2014-2015 academic year. The qualitative research method was used while conducting the present study. The feedback questionnaire, which was composed of 8 open-ended questions and prepared by the researcher, was also employed. The findings obtained through this questionnaire were analyzed with the descriptive analysis method, which is one of the qualitative research methods. As a result of the study, participants stated that teaching local geography could be used in social studies courses and that its application would be beneficial to students. In addition to this, they also pointed out that they, as teachers, could also benefit from teaching local geography in various subjects such as landforms, climate and climate types, economy and social life, population and settlement, regions, transportation, tourism and industry as well as agriculture and animal husbandry. Furthermore, they indicated that subjects and units as regard to local geography should be added to the social studies curriculum.

Keywords: Local geography, teaching local geography, social studies teaching, teachers' views

Giriş

Coğrafya, insan-çevre ilişkisini gözeterak yeryüzünü anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan bir bilimdir. Coğrafya öğretimi ise öğrencilere kazandırılmakta olan coğrafi bilgilerin tümü olarak adlandırılmaktadır. Coğrafya öğretiminin amacı önce insanları tanımak, daha sonra mekânsal olarak en küçük birimden en büyük birime kadar tüm mekân birimlerini incelemek ve bunlar arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktır. Bu bağlamda öğrenciler öncelikle kendi yakın çevresini coğrafi açıdan öğrenmeli, sonra ulaşılabilir kendi çevresine benzer coğrafi özellikleri yani bölgesini veya ülkesini, daha sonra ise tüm dünyayı öğrenmelidirler (Akinoğlu, 2005). Bu noktada ise yerel coğrafya kavramı ortaya çıkmaktadır. Yerel coğrafya, yeryüzünün sınırlandırılmış bir alanının coğrafi olarak herhangi bir açıdan veya her yönden incelenmesini içeren bir coğrafya yaklaşımıdır.

Yerel coğrafya öğretimi ise bireyin yakın çevresinden başlayarak temelde bulunduğu çevreyi ve bölgeyi anlamasına yardımcı olan bir öğretim yaklaşımı olarak adlandırılabilir. Daha özel anlamda ise yerel coğrafya öğretimi, bireyin yakın çevresinden hareketle coğrafya konularının öğretiminde kullanılabilir tüm coğrafi unsurların öğretime dâhil edilmesini gerektiren bir coğrafya öğretim yaklaşımıdır. Alanyazında da görülen yerel coğrafyanın ülke ve kıta gibi büyük kara parçalarını da kapsıyor olması (Erdoğan ve Aydın, 2003; Güner, 2011) yerel coğrafya öğretiminin de bunun gibi büyük alanları kapsadığı anlamına gelmemelidir. Çünkü pedagojik açıdan öğrencilerin öncelikle tanınması istenilen alan, mikro bir alandan (evimizin

bahçesi gibi) başlayarak daha çok günübürlük bir inceleme gezisi yapabileceğimiz bir sahaya kadar ele alınabilir.³ Dolayısıyla yerel coğrafya öğretiminin öncelikle ulaşılabilir en yakın çevreden başlatılması, ülke ve kıta gibi içinde bulunduğumuz veya bulunmadığımız diğer büyük kara parçalarını ve en nihayetinde yerküremizi daha iyi tanımaya ve anlamaya yardımcı olacaktır.

Gerek içeriği gerekse de hitap ettiği öğrenci kitlesi göz önünde bulundurulduğunda yerel coğrafya öğretiminin ilk ve ortaokul düzeyinde verilebileceği en önemli derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda (SBÖP) geçen sosyal bilgiler dersinin tanımı, içeriği, amacı, vizyonu gibi başlıklar altında sıklıkla yerel coğrafya ile ilgili ifadeler yer verildiği görülmektedir. Benzer şekilde 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da yerel coğrafya ile ilgili ifadeler sıklıkla yer verilmektedir. Araştırma, sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretiminin doğrudan ele alındığı ilk çalışma olması nedeniyle özgün bir değere sahiptir. Bu kapsam ve önem doğrultusunda araştırmanın amacı özelde yerel coğrafya ve yerel coğrafya öğretimi kavramlarını ülkemiz alanyazınına kazandırmak, temelde ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine ve uygulamalarına ilişkin görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, "Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine ve uygulamalarına ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?" sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ise araştırmada yer alan aşağıdaki beş alt probleme yanıt aranacaktır: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin;

1. Alt Problem: Yerel coğrafya öğretiminin tanımına ilişkin görüşleri nelerdir? (1. Soru)
2. Alt Problem: Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi uygulamalarına ve uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir? (2. ve 5. Sorular)
3. Alt Problem: Yerel coğrafya öğretiminin önemine ve öğrencilere sağlayacağı yararlarla ilişkin görüşleri nelerdir? (3. Soru)
4. Alt Problem: Yerel coğrafya öğretimi kapsamında bulunduğu çevrede kullanabileceği coğrafi unsurlara ilişkin farkındalıkları nelerdir? (6. Soru)
5. Alt Problem: Yerel coğrafya öğretimi ile ilgili taleplere, uygulamada karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir? (4., 7. ve 8. sorular)

Yöntem

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine ilişkin düşüncelerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmada Nitel Araştırma deseni kullanılmıştır. Merriam (2013), nitel araştırmayı altı yaklaşım olarak ele almış ve tanımlamıştır. Bunlar, temel nitel araştırma, fenomenoloji, gömülü (örtük) teori, etnografi, öyküsel analiz ve eleştirel nitel araştırmadır. Bu araştırmada Merriam'ın (2013) tanımladığı nitel araştırma sınıflamaları esas alınmış ve Temel Nitel Araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Temel nitel araştırmacıları insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenirler" (Merriam, 2013, s. 22-23). Temel nitel araştırmacılarının takip etmiş olduğu bu yolla araştırmanın amacı yöntembilimsel bağlamda örtüşmektedir.

³ Yerel Coğrafya ve Öğretimi'ne ilişkin daha detaylı bilgi için bkz: Öner (2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı sonunda çoğunluğunu Kayseri ve Bolu illerindeki devlet okullarında görev yapmakta olan *Sosyal Bilgiler Öğretmenleri* oluşturmaktadır. Araştırma dâhilinde Kayseri’de görev yapan 183 sosyal bilgiler öğretmenine ulaşılmış, bu sayı içerisinde araştırmaya gönüllü katılmak isteyen 69 katılımcı araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın diğer bir uygulama sahasını oluşturan Bolu’da ise toplamda 47 öğretmene ulaşılmış, bu sayı içerisinde gönüllü olarak 28 öğretmen araştırmaya dâhil olmuştur. Ayrıca araştırmaya Kahramanmaraş, Kocaeli, Şırnak ve Trabzon illerinden birer olmak üzere 4 gönüllü sosyal bilgiler öğretmenin de katılımıyla birlikte araştırma toplamda 101 sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin seçiminde *Amaçlı Örnekleme* yöntemlerinden biri olan *kolay ulaşılabilir durum örnekleme* kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme araştırma sürecinde araştırmacının zaman, para ve işgücü kaybını en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırmacının öğrenim gördüğü Bolu, görev yaptığı Kayseri ve iletişim içinde olduğu sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptıkları illerin Kahramanmaraş, Kocaeli, Şırnak ve Trabzon olması nedeniyle örnekleme bu şekilde alınmıştır.

Tablo 1

Çalışma Grubunun Cinsiyet ve Eğitim Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	Eğitim Düzeyi		n
	Lisans	Yüksek Lisans	
Kadın	36	6	42
Erkek	52	7	59
Toplam	88	13	101

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 101 sosyal bilgiler öğretmeninden 42’si Kadın, 59’u Erkek’tir. Ve yine tabloda katılımcıların 88’inin Lisans, 13’ünün ise Yüksek Lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Çalışma Grubunun Branş Dağılımlarına İlişkin Bilgiler

Katılımcı Branşları	Kadın	Erkek	n
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	21	30	51
Tarih/Tarih Öğretmenliği	16	21	37
Coğrafya/Coğrafya Öğretmenliği	4	8	12
Sınıf Öğretmenliği	1	-	1
Toplam			101

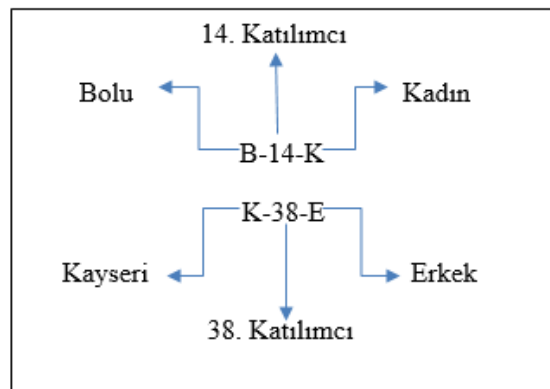
Tablo 2’de ise katılımcıların mezun oldukları branşlara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere göre katılımcıların 51’i Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 37’si Tarih/Tarih Öğretmenliği, 12’si Coğrafya/Coğrafya Öğretmenliği ve 1’i de Sınıf Öğretmenliği bölümü mezunudur.

Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Patton'a (2014) göre "nitel bulgular üç farklı veri toplama şekline meydana gelir: (1) derinlemesine, açık uçlu mülakatlar; (2) doğrudan gözlem ve (3) yazılı dokümanlar". Bu üç veri toplama şekline biri olan *Dokümanlar* örgütsel, klinik veya program kayıtlarının tam metinlerinin ya da bunlardan yapılan alıntılarının, muhtıra ve yazışmalarının, resmi yayınlar veya raporların, kişisel günlüklerin, açık uçlu anketlere verilen yazılı cevapların incelenmesini kapsamaktadır (s. 4). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen veriler yukarıda belirtildiği üzere nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan *Dokümanlar* kapsamında yer alan bir *Görüş Formu (Açık Uçlu Anket)* yardımıyla elde edilmiştir. Bernard ve Ryan'a (2010, s. 34) göre açık uçlu sorular, çalışılan şeyler hakkında insanların kendi fikirlerini yansıtmalarına ve kendi kelimeleriyle cevap vermelerine imkân tanımaktadır. Başka bir ifadeyle görüş formu, araştırmaya katılan bireylere konu hakkındaki görüşleri üzerinde düşünerek ve gözden geçirerek ifade etmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle araştırmada 8 açık uçlu sorudan oluşan bir görüş formu kullanılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde ise nitel veri analiz tekniklerinden *Betimsel Analiz* kullanılmıştır. "Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür" (Özdemir, 2010, s. 336).

Betimsel analiz sonucunda oluşan kategoriler yüzde (%) ve frekans (f) değerleri ile birlikte tablolar halinde verilmiştir. Tabloların hemen altında ise tablodaki bulgulara ilişkin katılımcı görüşlerini detaylandıran doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bulgular bölümünde bazı sorulara katılımcıların birden fazla farklı cevap vermeleri nedeniyle çalışma grubunun sayısı (n) ile kategorilerdeki sıklık sayısı (f) farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca katılımcılardan yapılan doğrudan alıntılarda katılımcılara kodlar verilmiştir (Şekil 1). Bolu ve Kayseri katılımcıları illerin baş harfleri ile kodlanırken farklı illerden katılanlar ise doğrudan il isimleri ile kodlanmıştır (Düzce-81-E gibi).

Şekil 1. Katılımcıların kodlanma biçimi

Geçerlilik ve Güvenirlik

Geçerlilik, Karasar'a (2015) göre "ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesidir; ölçülmek istenenin, başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesidir" (s. 151). Araştırmada geçerliliği sağlamak amacıyla araştırma süresince iki alan uzmanından görüş ve öneriler alınmış, araştırma sonuçları altı katılımcı ile

paylaşılarak bulgu ve sonuçlar teyit edilmiş ve son olarak katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre "güvenirlilik kısaca araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Dış güvenirlilik ise araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenirlilik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşip ulaşmayacağına ilişkindir" (s. 255). Görüş formlarının uygulanması sonrasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar araştırmacı ve araştırmacı dışında bir öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle oluşturulan tema ve alt temalarda "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenirlilik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994, s.64) önerdiği aşağıdaki güvenirlilik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği Sayısı}}{\text{Toplam Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$$

Yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği %87 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994, s. 64) göre güvenirlilik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir. Bu sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulguların alanyazındaki çalışmaların bulgularıyla kıyaslanması ve okuyucuların konuyu bir bütün halinde ele alabilmesi amacıyla Bulgular, Tartışma ile birlikte verilmiştir.

Çalışma Grubuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu kısmında hazırlanan görüş formunun birinci bölümünde yer alan "Yerel coğrafya öğretimi ile ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?" ve "Sosyal bilgiler dersinde coğrafi çevreden faydalananıyorsunuz musunuz?" sorularına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin yerel coğrafya öğretimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumları. Araştırma için geliştirilen formda, çalışma grubunu daha iyi tanımak amacıyla hazırlanan *Kişisel Bilgiler* bölümünde yer alan "Yerel coğrafya öğretimi ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?" sorusuna "Evet" - "Hayır" şeklinde kapalı uçlu cevaplar alınmıştır. Bu cevaplara ilişkin sayısal bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Katılımcıların Yerel Coğrafya ile İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları

Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	Kadın	Erkek	n
Evet	-	2	2
Hayır	42	57	99
Toplam			101

Tablo 3'te belirtildiği üzere araştırmaya katılan 101 Sosyal bilgiler öğretmeninden yalnızca 2'si yerel coğrafya öğretimi ile ilgili bir hizmet içi eğitim aldıklarını belirtmiştir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde coğrafi çevreden yararlanma durumları. Katılımcılara yöneltilen “Sosyal bilgiler dersinde coğrafi çevreden yararlanıyor musunuz?” sorusuyla çalışma grubunun yerel coğrafya öğretiminin temelini oluşturan coğrafi çevreden yararlanma durumlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda coğrafi çevreden yararlanma durumlarına ilişkin sayısal bilgiler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Derslerde Coğrafi Çevreden Yararlanma Durumları

Coğrafi Çevreden Yararlanma Durumu	Kadın	Erkek	n
Evet	11	27	38
Hayır	2	9	11
Kısmen	29	23	52
Toplam			101

Tablo 4’de görüldüğü üzere 101 öğretmenden 38’i sosyal bilgiler derslerinde coğrafi çevreden yararlanırken, 52’si kısmen yararlanmakta, 11’i ise yararlanmamaktadır. Bu bulguya benzer bir sonucu ise Köşker ve Karabağ’ın (2012) yapmış oldukları çalışmada görülmektedir. Bu çalışmaya göre coğrafya öğretmenlerinin sınıf içi aktivitelere daha sık, sınıf dışı aktivitelere ise daha az yer verdikleri ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencileri öğrenme sürecine dâhil edebilecek yaşadıkları çevreye yönelik etkinlikleri yeterli düzeyde kullanmadıklarını tespit etmişlerdir.

Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde görüş formunda yer alan sorulara ilişkin bulgular ele alınmıştır. Görüş formunda yer alan 8 açık uçlu soru 5 alt probleme göre kategorilere ayrılarak sıralanmış ve elde edilen veriler tablolar halinde gösterilmiş, verilen görüşler ise *sıklık/frekans* (f) ve *yüzde* (%) oranlarıyla birlikte verilmiştir. Tablolardaki bulgular katılımcılardan alınan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Ayrıca her araştırma probleminin bulguları alanyazında yapılan benzer çalışmaların bulguları ile karşılaştırılarak verilmeye çalışılmıştır.

Yerel coğrafya öğretiminin tanımına ilişkin bulgular. Araştırmanın ilk problemi olan öğretmenlerin “Yerel coğrafya öğretiminin tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” alt problemi kapsamında görüş formunda yer alan “Yerel Coğrafya Öğretimi” sizce nedir? sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5’teki bulgulardan yararlanarak yerel coğrafya öğretimini şu şekilde tanımlayabiliriz: Coğrafya konularının öğretiminde öncelikle bireyin yakın çevresinde yer alan coğrafi unsurlardan faydalanılarak bireyin yaşadığı coğrafyayı tanımasına ve öğrenmesine yardımcı olan, yaparak ve yaşayarak öğrenme deneyimi

edinmesini sağlayan, yeryüzünün sınırlandırılmış bir bölümünün incelenerek öğretilmesini temel alan bir coğrafya öğretim yaklaşımıdır.

Tablo 5

Çalışma Grubunun Yerel Coğrafya Öğretimi Tanımına İlişkin Bulgular

Tema 1. Katılımcıların "Yerel Coğrafya Öğretimi" Tanımı	f	%
Coğrafya konularının yakın çevreden yararlanarak öğretimi	24	24
Yaşadığımız çevrenin coğrafi özelliklerinin öğretimi	23	22
Bireyin içinde yaşadığı yeri bilmesi ve tanınması	13	12
Yakından uzağa ilkesinden hareketle coğrafi bilgilerin öğretimi	13	12
Bireyin içinde yaşadığı yerin coğrafi özelliklerini ve yapısını yerinde öğrenerek, yaşayarak ve inceleyerek öğrenmesi	10	10
İçinde yaşadığımız ve bizi etkileyen coğrafi faktörlerin öğretimi	7	7
Coğrafyanın ülkeleri, bölgeleri ve yöreleri konu alan bölümün öğretimi	7	7
Bir yerin özel coğrafi özelliklerinin öğretimi	6	6
Toplam	103	100

Katılımcıların yerel coğrafya öğretimi tanımlamalarında bazı kategoriler oluşturularak doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimi tanımlarından hareketle dört kategori belirlenmiştir. Bunlar: 1. Yaşanılan bölgeyi ve yakın çevreyi temel alan yerel coğrafya öğretimi, 2. Yeryüzünün sınırlandırılmış bir alanı olarak yerel coğrafya öğretimi, 3. Özelden genele doğru yerel coğrafya öğretimi, 4. Yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemi olarak yerel coğrafya öğretimi. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin "yaşanılan bölgeyi ve yakın çevreyi temel alan yerel coğrafya öğretimi" kategorisinde yer alan tanımlamalardan bazıları şu şekildedir: "Yerel Coğrafya Öğretimi: Bulunduğu ortamı tanıyan ve derslerinde bu coğrafi unsurları etkili bir şekilde kullanılmasına denir" (B-1-K); "Sosyal Bilgiler dersi konularıyla kendi bölgemizde bulunan coğrafi yerlerin örtüşmesi ve bu coğrafi yerlerden yararlanarak konuyu somutlaştırmaktır. Örneğin, Kayseri'de Erciyes Dağı'ndan yükseltiyi anlatırken yararlanma" (K-62-K) şeklinde yerel coğrafya öğretimini tanımlarken yaşanılan çevre veya yakın çevreye vurgu yapmışlardır.

Katılımcıların bir kısmı ise yerel coğrafya öğretimi tanımlamalarında "yeryüzünün sınırlandırılmış bir alanı olarak yerel coğrafya öğretimi" kategorisine vurgu yapmışlardır. Bu vurguya sahip bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir: "Coğrafyanın ülkeleri, bölgeleri, yöreleri konu alan bölümüdür" (K-38-K); "Coğrafi konuların dar çerçeveye indirgenerek incelenmesini içine alan öğretimdir. Türkiye coğrafyasının herhangi bir bölgesinin incelenmesini örnek verebiliriz." (K-56-K) şeklinde katılımcılar yerel coğrafya öğretiminin yeryüzünün sınırlandırılmış bir alanının incelenerek öğretilmesini temel alan tanımlamalarda bulunmuşlardır. Şeyihoğlu ve Geçit (2010) de yapmış oldukları çalışmada sınıf öğretmenlerinin coğrafi çevre denilince sınırlandırılmış bir alanı algıladıklarını ortaya çıkarmışlardır. Bu sonucu ise araştırmacılar: "Bu durum öğretmenlerin coğrafya denilince zihinlerinde yaşadıkları yerin, yakın çevrenin yani sınırlandırılmış bir alanın belirlediğini gösterir. Başka bir ifade ile bu öğretmenlerin coğrafya bilimine olan bakış açısının sadece yerel coğrafyadan oluştuğu söylenebilir" şeklinde yorumlamışlardır.

Öte yandan bazı katılımcılar yerel coğrafya öğretiminin "özelden genele doğru yerel coğrafya öğretimi" kategorisine yönelik tanımlamalar yapmışlardır. B-94-K bu

konuda “Bence Yerel Coğrafya öğrenciye çevresiyle nasıl etkileşim kuracağını, onu nasıl tanımlayacağını ve kendi çevresinden yola çıkarak ülkesinin coğrafyasını ve dünyanın coğrafyasını tanımasıdır diyebiliriz” demiştir. Yerel coğrafya öğretimi tanımlamalarında yer alan diğer bir kategori ise “yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemi olarak yerel coğrafya öğretimi” dir. K-67-K ise “Bulduğumuz bölgenin coğrafi özelliklerini ve coğrafi alanlarını yerinde görüp öğrenmedir” şeklinde tanımlamıştır.

Tablo 5’te ve yukarıda yer alan doğrudan alıntılarda görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimi tanımı coğrafya konularının yakın çevreden faydalanılarak öğretilmesi ve yaşanan yerin coğrafi özelliklerinin bireylere kavratılması olarak ifade edilmektedir. Yerel coğrafya öğretimi adıyla ülkemiz alanyazınında herhangi bir bilginin olmaması nedeniyle katılımcıların yaptıkları tanımların genellikle çok çeşitlilik göstermediğini ifade edebiliriz.

Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi uygulamalarına ve uygulanabilirliğine ilişkin bulgular. Araştırmanın ikinci alt problemi olan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi uygulamalarına ve uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu kapsamında öncelikle “Sosyal Bilgiler derslerinde “Yerel Coğrafya” öğretiminden nasıl yararlanabilirsiniz? ana sorusu altında iki adet alt soru sorulmuştur bunlar: “Hangi konuların öğretiminde başvurabilirsiniz?” ile “Ne tür uygulamalar yapabilirsiniz?” sorusudur. Bu sorulara ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Coğrafya Öğretiminden Nasıl Yararlanılabileceğine İlişkin Bulgular

Tema 2. Kullanılabilirlik ve Yapılabilirlik					
Hangi konuların öğretiminde kullanılabilir?	f	%	Ne tür uygulamalar yapabilirsiniz?	f	
				%	
Yeryüzü Şekilleri	49	21	Gezi-Gözlem	75	50
İklim ve İklim Türleri	39	16	Görsel Materyallerin Kullanımı	18	12
Ekonomi ve Sosyal Hayat	30	12	Araştırma-İnceleme-Proje Ödevleri	12	8
Nüfus ve Yerleşme	26	11	Yaparak ve Yaşayarak Öğrenme Uygulamaları	10	7
Bölgelerimiz	19	9	Çevreden Örnekler Verme	8	5
Ulaşım, Turizm ve Sanayi	16	8	Kurum ve Kuruluşlar ile Görüşme	6	4
Tarım ve Hayvancılık	15	7	Soru-Cevap Yöntemi	5	3
Coğrafi Konum	6	3	Harita İnceleme	5	3
Kültürel Özellikler	5	2	Materyal Tasarımı	3	2
Ürettiklerimiz	5	2	Anlatım Yöntemi	2	1
Doğal Afetler	4	2	Neden-Sonuç Etkinlikleri	1	1
Toprak Yapısı ve Türleri	4	2	Tartışma Yöntemi	1	1
Adım Adım Türkiye	3	1	Grafik Yaptırma	1	1
Harita Bilgisi	2	1	Drama	1	1
Meslek Türleri	2	1	Türkü ve Şiirlerle Öğretim	1	1
Yaşadığımız Yer	2	1			
Konut Tipleri	2	1			
Toplam	232	100	Toplam	149	100

Tablo 6’da belirtildiği üzere yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgilerde hangi konular kapsamında kullanılabileceğine ilişkin elde edilen bulgularda katılımcıların

49'u Yeryüzü Şekilleri, 39'u İklim ve İklim Türleri, 30'u Ekonomi ve Sosyal Hayat, 26'sı Nüfus ve Yerleşme, 19'u Bölgelerimiz, 16'sı Ulaşım, Turizm ve Sanayi, 15'i ise Tarım ve Hayvancılık konularında yerel coğrafya öğretiminden yararlanılabileceğini belirtmişlerdir. Bu bulgular Şeyihoğlu ve Geçit'in (2010) yapmış olduğu çalışmada belirttikleri "coğrafya denilince akla gelen ilk kavramlar yeryüzü şekilleri ve iklim" bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Konu hakkında daha derinlemesine bilgi etmek amacıyla sondaj soru niteliğinde olan "Ne tür uygulamalar yapabilirsiniz?" sorusuyla elde edilen bulgulara göre yerel coğrafya öğretimi kapsamında sosyal bilgiler derslerinde katılımcıların 75'i Gezi-Gözlem, 18'i Görsel Materyallerin Kullanımı (Fotoğraf, Video, Belgesel, Poster vs.), 12'si Araştırma-İnceleme-Proje Ödevleri, 10'u Yaparak ve Yaşayarak Öğrenme Uygulamaları yapılabileceğini belirtmişlerdir. Çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre coğrafya öğretimi için yapılabilecek uygulamaların en başında gezi-gözlem yer almaktadır. Çengelci (2013) de sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında katılımcıların sınıf dışı öğrenme kapsamında gerçekleştirdikleri etkinliklerin başında il içi ve il dışı gezilerin yer aldığını tespit etmiştir. Avcı Akçalı ve Demircioğlu (2016) ile Kırıkçı ve Yılmaz (2017) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile tarihi çevrenin kullanımına yönelik yapmış oldukları çalışmalarda da bu kapsamda kullanılacak en etkili yöntem ve tekniğin Gezi-Gözlem olduğu ve ayrıca Drama, Tartışma, Araştırma Ödevleri, Görsel Materyaller gibi tekniklerinde kullanılabilmesine yönelik elde ettikleri sonuçlar araştırmamız bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin "Sosyal bilgilerde yerel coğrafya öğretimi uygulamalarına ve uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?" alt problemi kapsamında ölçekte yer alan diğer bir soru ise "Yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgiler dersinde uygulanabilirliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız." şeklindedir. Çalışmada yer alan bu soruyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde yerel coğrafya öğretiminin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri, bir bakıma inançları tespit edilmeye çalışılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7

Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Coğrafya Öğretiminin Uygulanabilirliğine İlişkin Bulgular

Tema 3. Uygulanabilirlik	f	%
Uygulanabilir	49	48
Birtakım şartlar yerine getirilirse uygulanabilir	30	30
Kısmen uygulanabilir	10	10
Uygulanamaz	9	9
Hâlihazırda uygulanmaktadır	3	3
Toplam	101	100

Tablo 7'de belirtildiği gibi sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya öğretiminin uygulanabilirliğine yönelik bulgulardan hareketle katılımcıların 49'u Uygulanabilir, 30'u Birtakım şartlar yerine getirilirse uygulanabilir, 10'u Kısmen uygulanabilir, 9'u Uygulanamaz ve son olarak da 3'ü yerel coğrafya öğretiminin hâlihazırda uygulandığını ifade etmiştir. Bu bulgulara göre katılımcılar bir başka açıdan, yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgiler dersine uygunluğunu kabul etmiş bulunmaktadırlar. Bu konuda, Çengelci'nin (2013) sosyal bilgiler öğretmenleriyle,

Topçu'nun (2017) ise sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapmış oldukları çalışmalarda da, katılımcıların sosyal bilgiler dersinin sınıf dışı öğrenmeye uygun bir ders olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir.

Yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgilerde uygulanabilir olduğunu belirten öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir: *"Kesinlikle uygulanabilir. Çünkü eldeki materyal oldukça açık ve nettir. Doğal çevreyi bilen öğrenciler yakından uzağa öğrenmeler yoluyla daha kalıcı bilgiler elde eder"* (Kocaeli-2-E); K-11-K ise *"Uygulanabilir, yeter ki isteyelim. Bananeci olmayalım, işbirliği içinde olalım. Bir müfettişe ait olan 'Öğrenci Ağrı dağına öğrense ne olur, öğrenmese ne olur' gibi sözler sarfetmeyelim"* demiştir.

Bulgulardan hareketle katılımcıların %78'inin (Uygulanabilir+Şartlı Uygulanabilir) yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgilerde uygulanabileceği inancında oldukları söylenebilir. Bazı şartların sağlanmasıyla uygulanabileceği yönünde görüş veren katılımcıların sağlanması istediği şartlar ise genellikle ders saatlerinin yetersizliği, müfredatın yoğunluğu, maddi olanakların yetersizliği, Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ve Okul İdarecilerinin manevi desteklerinin olmayışı ve gezi-gözlem faaliyetlerinde prosedürlerin fazla olması ve yavaş işlemesi gibi durumlardır. Bu durumların giderildiği takdirde rahatlıkla derslerde yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinin gerçekleştirilebileceği bulgulardan yola çıkarak ifade edilebilir.

Yerel coğrafya öğretiminin önemine ve öğrencilere sağlayacağı yararlarla ilişkin bulgular. Araştırmanın üçüncü alt problemi olan öğretmenlerin "Yerel coğrafya öğretiminin önemine ve öğrencilere sağlayacağı yararlarla ilişkin görüşleri nelerdir?" sorusu kapsamında görüş formunda yer alan "Coğrafya konularının öğretiminde yakın coğrafi çevreden yararlanarak yerel coğrafya etkinlikleri yaptırmanın öğrencilere kazandıracığı yararlar sizce neler olabilir?" sorusuyla elde edilen bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8'de de görüldüğü üzere yerel coğrafya öğretiminin öğrencilere çeşitli yararlar sağlayacağı belirtilmiştir. Köşker (2012) yapmış olduğu doktora çalışması sonucunda coğrafya öğretmenlerinin yer temelli öğretimin öğrencilere yaşadıkları yerdeki doğal ve kültürel kaynakların öğretiminde etkili olacağı ve öğrencilerin yakın çevresindeki sorunların farkına varmasında etkili/yararlı olacağı görüşüne tamamen katıldıkları sonucuna ulaşmıştır. Malkoç (2014) da yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenler sınıf dışı ortamların; öğrencilerde kalıcı öğrenmeler sağladığı, bilgiyi somutlaştırdığı ve yaparak yaşayarak öğrenmelere olanak sunduğunu belirten görüşlerde bulunmuşlardır ve bu görüşler araştırmamız bulgularını destekler niteliktedir. Mazman (2007) ise sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışması sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem metodunun öğrencilerin derslerdeki başarılarını olumlu yönde etkileyen yönünde faydalı bir yöntem olarak gördüklerini tespit etmiştir. Ayrıca Avcı Akçalı ve Demircioğlu (2016), Çepni ve Aydın (2015), Garipağaoğlu (2001), Gökler (2012), Görecek Baybars (2017), Özgen (2011), Özür (2010), Taşoğlu (2010), Topçu (2017) ve Yörü'nün (2007) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Ayrıca Yörü (2007) çalışması sonucunda vatanını seven, çevresine karşı duyarlı, ülkesinin kaynaklarını en iyi şekilde değerlendiren, ülkesini en iyi şekilde tanıyan ve yurttaşlık bilincine sahip insanların yetişmesinde coğrafya derslerinin rolünün çok büyük olduğunu belirtmiştir. Feng (2012) de çalışmasında yerel coğrafya öğretiminin

öğrencilerin memleket duygularını geliştireceğini ifade etmiştir. Huang ve Pan (2014) ise yapmış oldukları çalışmada yerel coğrafya öğretiminin öğrencilerin pratik ve inovasyon yetenekleri ve yurttaşlık duygularını geliştirmelerine yardımcı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yerel coğrafya öğretiminin memleket sevgisini artırmada etkili olduğu bağlamında Mei-Xue (2004) ve Varma'da (2005) benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Tablo 8

Yerel Coğrafya Öğretiminin Öğrencilere Sağlayacağı Yararlara İlişkin Bulgular

Tema 4. Yararlılık	f	%
Kalıcı öğrenmeler sağlar.	45	21
Yerinde görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenme sağlar.	30	14
Bulunduğu yeri ve çevreyi tanır.	26	12
Coğrafya konularını daha kolay kavrar.	23	10
Soyut kavramları somutlaştırır.	15	7
Ulusal, yerel ve kültürel değerlere sahip çıkma ve koruma bilinci gelişir.	12	5
Muhakeme yeteneği kazandırır.	11	5
Öğrencinin derse ilgisini çeker ve dersi sever.	11	5
Yaşadığı çevreye karşı ilgi ve merak duyar.	9	4
Aktif/Etkili öğrenme sağlar.	7	3
Genel coğrafya konularını daha kolay kavrar.	5	2
Harita ve grafik okuma becerileri kazandırır.	4	2
Gündelik yaşamla öğrendikleri arasında bağlantı kurar.	3	1
Sorumluluk değeri gelişir.	3	1
Merak ve keşfetme duyguları gelişir.	3	1
Yön bulma becerileri gelişir.	3	1
Araştırma becerisi gelişir.	1	1
İlk elden bilgi alması edinmesini sağlar.	1	1
Tümevarım yeteneği geliştirir.	1	1
Problem çözme yeteneğini geliştirir.	1	1
Evrensel öğrenmede kolaylık sağlar.	1	1
Vatandaşlık bilinci geliştirir.	1	1
Toplam	216	100

Öztürk ve Alkış (2009) da yaptıkları araştırmadaki sınıf öğretmeni adaylarının önemli bir kısmının coğrafya eğitiminin çocuğa yakın çevresinin öğretimi ve ülkemizin tanıtımı için gerekli olduğunu düşündüklerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca yerel coğrafya eğitimi bağlamında gerçekleştirilecek arazi çalışmalarının ilk ve ortaokul öğrencilerinin coğrafyanın harika dünyasını çok daha iyi görmelerini sağlayacağına ve coğrafyanın çalışma prensiplerine aşinalık kazanmalarına imkân vereceğinden dolayı bu konuların üzerinde önemle durulması gereken bir husus olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya öğretimi kapsamında yapılacak faaliyetlerin öğrencilere kazandıracığı yararlara ilişkin bulgulardan hareketle, sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde yerel coğrafya öğretim etkinliklerinin yapılmasıyla öğrencilerin ne tür kazanımlar elde edeceğinin farkında oldukları ifade edilebilir.

Katılımcıların yerel coğrafya öğretimi kapsamında bulunduğu çevrede kullanabileceği coğrafi unsurlara yönelik farkındalıklarına ilişkin bulgular. Araştırmanın dördüncü alt problemi olan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin "Yerel

coğrafya öğretimi kapsamında bulunduğu çevrede kullanabileceği coğrafi unsurlara ilişkin farkındalıkları nelerdir?" problem sorusu kapsamında bu bölümde görüş formunda yer alan "Okulunuzun bulunduğu çevrede yerel coğrafya öğretimi kapsamında hangi coğrafi unsurları kullanabilirsiniz? Belirtiniz." sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen bulgular yer almaktadır (Tablo 9-10).

Tablo 9

Öğretmenlerin Yerel Coğrafya Çalışması İçin Bulunduğu Çevrede Kullanabileceği Özel Unsurlara İlişkin Bulgular (Kayseri-Bolu)

Tema 5. Öğretmenlerin Yerel Coğrafya Farkındalıkları					
<i>Kayseri İli Özel Unsurları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>Bolu İli Özel Unsurları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Erciyes Dağı	17	23	Gölcük Gölü	6	20
Sultansazlığı Gölü	8	11	Abant Gölü	6	20
Yamula Barajı	7	10	Bolu Ormanları	6	20
Kapuzbaşı Şelaleleri	6	8	Seben Kaya Evleri	3	10
Ali Dağı	4	5	Yeniçağa Gölü	3	10
Gesi Bağları	4	5	Mudurnu Tavuk Çiftlikleri	3	10
Organize Sanayi	4	5	Kuzey Anadolu Fay Hattı	1	3
Develi Ovası	3	4	Bolu Kaplıcaları	1	3
Kapadokya (Peri Bacaları)	3	4	Bolu Heyelan Bölgeleri	1	3
Kızılırmak Nehri	3	4			
Kültepe Antik Kenti	3	4			
Ihlara Vadisi	2	3			
Sarımsaklı Barajı	2	3			
Kayseri Kapalı Çarşı	2	3			
Germir Bağları	2	3			
Zamantı Irmağı	1	1			
Tekir Yaylası	1	1			
Kayseri Ovası	1	1			
Kayseri Tren Garı	1	1			
Erkilet Barajı	1	1			
Toplam	42	100	Toplam	30	99/100

Katılımcılara göre Kayseri civarında yerel coğrafya öğretimi kapsamında faydalanılabilecek özel coğrafi unsurların başında 17 kişi ile Erciyes Dağı yer almaktadır. Bolu'da ise sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya öğretimi kapsamında kullanılabilecek özel coğrafi unsurlar incelendiğinde ise katılımcıların 6'sı Gölcük Gölü, 6'sı Abant Gölü, yine 6'sı Bolu Ormanları yanıtını vermişlerdir.

Tablo 10'a göre katılımcıların yerel coğrafya öğretimi kapsamında kullanabilecekleri genel coğrafi unsurların başında "İklim" ile "Tarım ve Hayvancılık" gelmektedir. Bunlar dışında bitki örtüsü, dağlar, ovalar, nüfus, akarsular, vadiler, yeryüzü şekilleri, sanayi, ormanlar, göller, yerleşme tipleri, madenler ve doğal afetler gibi unsurların da ders kapsamında kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Çengelci'nin (2013) yapmış olduğu araştırmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretiminde iklim, bitki örtüsü ve madenler konularında yakın çevredeki kaynaklardan yararlandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 10

Öğretmenlerin Yerel Coğrafya Çalışması İçin Bulunduğu Çevrede Kullanabileceği Genel Unsurlara İlişkin Bulgular (Tüm İller)

Tema 5. Öğretmenlerin Yerel Coğrafya Farkındalıkları					
Tüm İller Genel Unsurlar	f	%	Madenler	4	2
İklim	21	13	Doğal Afetler	3	2
Tarım ve Hayvancılık	21	13	Bakı	2	1
Bitki Örtüsü	17	10	Turizm	2	1
Dağlar	17	10	Bitki ve Hayvan Türleri	1	1
Ovalar	15	9	Aşındırma - Biriktirme Şekilleri	1	1
Nüfus	10	6	Barajlar	1	1
Akarsular	8	5	Kamu Kuruluşları	1	1
Vadiler	8	5	Tersaneler	1	1
Yeryüzü Şekilleri	6	3	Körfezler	1	1
Sanayi	6	3	Tepeler	1	1
Ormanlar	5	3	Yaylalar	1	1
Göller	5	3	Denizellik - Karasallık	1	1
Yerleşme Tipleri	4	2	Yerel Yönetimler	1	1
			Toplam	163	100

Görüldüğü üzere sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilir coğrafi unsurlar şehirden şehire değişebilmektedir. Bu kapsamda her şehirde yerel coğrafya öğretimi kapsamında kullanılabilir birçok unsurun bulunduğu söyleyebilir.

Katılımcıların yerel coğrafya öğretimi ile ilgili isteklerine, uygulamada karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin bulgular. Araştırmanın son alt problemi olan, sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Yerel coğrafya öğretimi ile ilgili isteklere, uygulamada karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?” problem sorusu kapsamında görüş formunda üç adet soru yer almaktadır. Bu sorular “İstekler”, “Sorunlar” ve “Öneriler” olarak ayrı paragraflar halinde ele alınacaklardır.

İstekler. Bu alt problem altında yer alan sorulardan ilki “Sosyal bilgiler dersinde bir üniteye yerel coğrafyaya yer verilse bu üniteye hangi konuların yer almasını isterdiniz? Nedenleriyle açıklayınız.” sorusudur. Bu sorudan elde edilen bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Müfredatında Yer Almasını İstedikleri Yerel Coğrafya Konularına İlişkin Bulgular

Tema 6. Yerel Coğrafya Konu İstekleri	f	%
Yerel Çevremizin Ekonomik Faaliyetleri	60	34
Yerel Çevremizin İklim ve Bitki Örtüsü	37	21
Yerel Coğrafyamızın Fiziki Özellikleri	33	18
Yerel Çevremizin Doğal, Kültürel ve Tarihi Coğrafyası	20	11
Yerel Coğrafyamızın Beşeri Özellikleri	18	10
Uygulamalı Yerel Coğrafya Etkinlikleri	6	4
Çevremizde Görülen Doğal Afetler	3	2
Toplam	177	100

Tablo 11’de belirtildiği üzere katılımcıların 60’ı *Yerel Çevremizin Ekonomik Faaliyetleri*, 37’si *Yerel Çevremizin İklim ve Bitki Örtüsü*, 33’ü *Yerel Coğrafyamızın Fiziki Özellikleri*, 20’si *Yerel Çevremizin Doğal, Kültürel ve Tarihi Coğrafyası*, 18’i *Yerel Coğrafyamızın Beşerî Özellikleri*, 4’ü *Uygulamalı Yerel Coğrafya Etkinlikleri* ve son olarak 3’ü *Çevremizde Görülen Doğal Afetler* konularının yerel coğrafya öğretimi kapsamında sosyal bilgiler müfredatına alınmasını talep etmişlerdir.

Araştırmanın katılımcıları içinde yer aldıkları yerel coğrafyanın Fiziki, Beşerî ve Ekonomik coğrafyası hakkında bilgiler içeren bir ünitenin var olmasını istemektedirler. Böyle bir ünitenin varlığı ile öğrenciler bulunduğu coğrafyaya karşı bir bağ oluşturabilir, bulunduğu coğrafyanın gelişimine katkı sağlayabilir ve memleket ile birlikte vatan sevgisi kazanabilir. Yörü (2007) yapmış olduğu çalışmasında Türkiye’nin coğrafi konumu gereği hassas bir bölgede yer aldığı öğretimi ve bu özelliğinden dolayı yurduna sahip çıkan, bilinçli yurttaşların yetiştirilmesinde coğrafya dersinin etkili olduğuna ilişkin öğretmenlerin tamamına yakını (%94) olumlu fikre sahip oldukları ve ülkeyi yöneten ve yönetmeye aday bireylerin vatanına en iyi şekilde hizmet etmesi için yapacağı yatırımlarda coğrafya dersinin etkili olduğu yönünde öğretmenlerin yüksek oranda olumlu fikre sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Memişoğlu ve Öner (2013) ise, sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada katılımcılara “Sosyal Bilgiler dersinde müfredatında mevcut coğrafya konularının dışında başka hangi konularının olmasını isterdiniz?” sorusunu sormuş ve bu soruya sosyal bilgiler öğretmenlerinin %21.1’i “Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri”, % 21.1’i “Ülkeler Coğrafyası” konularının programda yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %15.8’i de “Yerel Coğrafya” adında bir konunun sosyal bilgiler programında yer almasını istemişlerdir. Bu bulgular çalışmamız sonuçlarını destekler niteliktedir.

Sorunlar. Aynı alt problem kapsamında yer alan diğer bir soru da “Yerel coğrafya öğretiminde karşılaştığınız veya karşılaşılabileceğiniz sorunlar nelerdir? Açıklayınız” şeklindedir. Bu soruyla müfredatın yegâne uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerimizin yerel coğrafya öğretimi kapsamında yapacakları veya yapmış oldukları faaliyetler sırasında karşılaşılabilecekleri veya karşılaştıkları sorunları tespit ederek yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinin yapılması önündeki engelleri en az seviyeye indirmektir. Bu kapsamda katılımcıların konu hakkında belirttikleri sorunlar Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 12’ye göre yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinin yapılması önündeki engelleri katılımcıların 30’u Bürokratik engeller/yasal prosedürler, 25’i Maddi/Ekonomik İmkânsızlıklar, 20’si Sosyal Bilgiler Ders Saatinin Yetersiz Olması, 11’i Ulaşım Sıkıntısı, 9’u Öğrencilerin gezi-gözlem çalışmalarında güvenliğinin ve idare/kontrol edilmesinin zorluğu, 8’i sosyal bilgiler öğretim programının yoğunluğu ve yine 8’i Ders araç-gereçlerinin yetersizliği olarak belirtmişlerdir. Alanyazındaki ilgili araştırmalardan olan Akcan (2010), Bilgi (2010), Çengelci (2013), Çepni ve Aydın (2015), Erdem (2007), Güven, Gazel ve Sever (2004), Köşker (2012), Malkoç (2014), Öner (2015) ile Topçu’nun (2017) çalışmaları incelendiğinde katılımcıların konuya ilişkin en sık gösterdikleri problemler ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 12

Katılımcıların Yerel Coğrafya Öğretiminde Karşılaştığı veya Karşılaşabileceği Sorunlara İlişkin Bulgular

Tema 7. Sorunlar	f	%
Bürokratik engeller/yasal prosedürler	30	21
Maddi/Ekonomik imkânsızlıklar	25	17
Sosyal bilgiler ders saatinin yetersiz olması	20	14
Ulaşım sıkıntısı	11	8
Gezi-Gözlem çalışmalarında öğrencileri idare etmenin zorluğu	9	6
Sosyal bilgiler öğretim programının yoğunluğu	8	5
Ders araç-gereçlerinin yetersizliği	8	5
Ailelerin okul dışı etkinliklere karşı isteksizliği	6	4
Okul dışı etkinliklerin planlama zorluğu	5	3
Okul idari yönetiminin isteksizliği	5	3
Öğrencilerin ilgisizliği	4	3
Okulun bulunduğu fiziki şartların (iklim, yol vs.) imkânsızlığı	4	3
Mevcut müfredat içerisinde coğrafya konularının yetersizliği	3	2
Sınıf mevcudunun fazlalığı	3	2
Eğitim sistemimizin sınav odaklı olması	3	2
Ders kitaplarının yetersizliği	2	2
Toplam	146	100

Öneriler. Bir önceki alt problem kapsamında yer alan son soru ise “Yerel coğrafya öğretiminin nitelikli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için önerileriniz nelerdir? Belirtiniz.” sorusudur. Bu soruyla hemen öncesinde yerel coğrafya öğretiminin önündeki problemlere yönelik görüşlerini belirten katılımcılar burada kendi çözüm önerilerini ifade etme imkânı verilmiştir. Ayrıca araştırmanın “Öneriler” kısmında yer alacak maddelere de dayanak oluşturması hedeflenmiştir.

Tablo 13’de gösterildiği üzere yerel coğrafya öğretiminin nitelikli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi adına araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önerileri sırasıyla şu şekildedir: Katılımcıların %17’si Gezi-Gözlem etkinlikleri artırılmalı, %8’i Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı, %8’i Dersler görsel ağırlıklı olarak işlenmeli, %7’si Sosyal bilgiler ders müfredatı değiştirilmeli ve %7’si Ders araç-gereç eksiklikleri tamamlanmalı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Memişoğlu ve Öner’in (2013) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapmış oldukları çalışmada ise sosyal bilgilerde coğrafya derslerinin etkililiğini artırmak için katılımcıların yaptıkları öneriler araştırmamız bulgularıyla büyük oranda benzerlikler göstermektedir. Köşker’in (2012) doktora çalışmasında da öğretmenler benzer önerilerde bulunmuşlardır. Bu çalışmada öğretmenler, coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımının gerçekleştirilebilmesi için karşılaştıkları sorunlardan yola çıkarak, bu sorunların ortadan kalkmasına yönelik olarak yöneticilerin planlama desteği vermesi ve bürokratik işlemlerin azaltılması, yükseköğretim düzeyinde bilinçlendirme yapılması, hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin uygulama eksikliklerinin giderilmesi, okulların mali olarak desteklenmesi, okul, aile ve toplum arasındaki işbirliğinin artırılarak yer temelli öğretim uygulamalarının önemi konusunda aile ve toplumda bilinç oluşturulmasının gerekliliğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Yine Malkoç’un (2014) çalışmasında da öğretmenlerin sınıf dışı ortamların sosyal bilgiler derslerinde etkili bir şekilde

kullanılması için yapmış oldukları önerilere bakıldığında bunların genelde sorunlara paralel olduklarını ve özellikle okulların fiziki yapılarının eğitim ve öğretim faaliyetlerini zenginleştirecek bir şekilde tasarlanması ve programın hafifletilmesi dile getirilen başlıca öneriler olup bu önerilerin araştırmamız bulgularının bazıları ile örtüştüğünü ifade edebiliriz.

Tablo 13

Katılımcıların Yerel Coğrafya Öğretiminin Nitelikli Bir Şekilde Gerçekleştirilebilmesine Yönelik Önerilerine İlişkin Bulgular

Tema 8. Öneriler	f	%
Gezi-Gözlem etkinlikleri artırılmalı	22	17
Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı	11	8
Dersler görsel ağırlıklı olarak işlenmeli	11	8
Sosyal bilgiler ders müfredatı değiştirilmeli	10	7
Ders araç-gereç eksiklikleri tamamlanmalı	10	7
Ders kitapları yerel çevreyi/bölgeyi temel alınarak tekrar hazırlanmalı	7	5
SBÖP müfredatı içerisinde yerel coğrafya konularına yer verilmeli	7	5
Okulun ekonomik imkânları artırılmalı	7	5
Yerel coğrafya öğretimi için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	6	5
Öğretmenler okul dışı uygulamalara teşvik edilmeli	5	4
Sosyal bilgiler dersi Tarih ve Coğrafya olarak ayrılmalı	5	4
Bürokratik engeller/prosedürler kaldırılmalı	4	3
SBÖP müfredat yoğunluğu azaltılmalı	4	3
Ders uygulamaları artırılmalı	3	2
Milli Eğitim Bakanlığı ders uygulamaları için maddi ve manevi destek sağlamalı	3	2
Her bölgenin eğitimde kullanılabilecek yerleri analiz edilmeli	2	2
Milli Eğitim Müdürlükleri ile yerel yönetimler işbirliği içinde olmalı	2	2
Okul-Aile işbirliği içinde olmalı	2	2
Öğrencilere derslerde yakın çevreyi tanıtan belgesel ve videolar izletilmeli	2	2
Gezi-Gözlem etkinliklerinde öğretmenler üzerindeki sorumluluk ve yükümlülük hafifletilmeli	2	2
Türk Eğitim Sistemi yeniden yapılandırılmalı	1	1
Yakın çevreyi tanıtan araçlar (broşür, belgesel vb.) hazırlanmalı	1	1
Sarmal öğretim yaklaşımından bütüncül yaklaşıma geçilmeli	1	1
Sınav sisteminde değişikliklere gidilmeli	1	1
Yerel coğrafya öğretiminin ilkeleri belirlenmeli	1	1
Toplam	130	100

Çengelci'nin (2013) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada katılımcıların sınıf dışı öğrenme ile ilgili önerilerine bakıldığında belirttikleri sorunlara paralel öneriler getirdikleri görülmüştür. Bu öneriler alan gezilerinin yapılmasını, sınıf dışı öğrenmenin okul, öğretmen, aile, resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları işbirliğinde gerçekleşmesine yönelik önerileri araştırmamız bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda da katılımcıların problemlere ilişkin çözüm önerileri getirdikleri söylenebilir. Ancak araştırmamızda katılımcıların ifade ettikleri bazı problemlere yönelik çözüm önerileri göstermedikleri görülmektedir. Bunlardan biri olan "Öğrencilerin Gezi-Gözlem Çalışmalarında Güvenliğinin ve İdare/Kontrol Edilmesinin Zorluğu" şeklindeki görüş ile ilgili olarak Çengelci'nin (2013) çalışmasında yer alan katılımcılar bu probleme yönelik öğrencilere "gezi kültürü" kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimine ilişkin görüş ve düşüncelerini almak amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir bölümünün yerel coğrafya öğretimini “Coğrafya konularının yakın çevreden yararlanarak öğretimi” şeklinde, bir bölümünün ise “Yaşadığımız çevrenin coğrafi özelliklerinin öğretimi” olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Genel olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimi tanımını coğrafya konularının yakın çevreden faydalanılarak öğretilmesi ve yaşanan yerin coğrafi özelliklerinin bireylere kavratılması olarak ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgilerde hangi konular kapsamında kullanılabileceğine ilişkin elde edilen bulgular neticesinde katılımcılar sırasıyla Yeryüzü Şekilleri, İklim ve İklim Türleri, Ekonomi ve Sosyal Hayat, Nüfus ve Yerleşme, Bölgelerimiz, Ulaşım, Turizm ve Sanayi ile Tarım ve Hayvancılık konularında yerel coğrafya öğretiminden yararlanılabileceklerini belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak Coğrafi Konum, Kültürel Özellikler, Ürettiklerimiz, Doğal Afetler, Toprak Yapısı ve Türleri, Adım Adım Türkiye, Harita Bilgisi, Meslek Türleri, Yaşadığımız Yer ve Konut Tipleri konularında da yerel coğrafya öğretiminden yararlanılabileceklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların çoğunluğu yerel coğrafya öğretimi kapsamında, derslerinde ne tür uygulamalar yapabileceklerine ilişkin görüşlerinin başında Gezi-Gözlem yer alırken, bunun haricinde sırasıyla Görsel Materyallerin Kullanımı, Araştırma-İnceleme-Proje Ödevleri ile Yaparak ve Yaşayarak Öğrenme Uygulamaları'nın yapılabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca yakın çevreden örnekler verme, ilgili kurum ve kuruluşlar ile görüşme, soru-cevap yöntemi, harita inceleme, materyal tasarımı, anlatım yöntemi, neden-sonuç etkinlikleri, tartışma yöntemi, grafik yaptırma, drama, türkü ve şiirlerle öğretim uygulamaları yapılabileceğini ifade ettikleri de belirlenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara göre yerel coğrafya öğretimi için yapılabilecek uygulamaların en başında gezi-gözlem yönteminin yer aldığı tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya öğretiminin uygulanabilirliği konusunda katılımcıların önemli bir kısmı “Uygulanabilir”, bir diğer önemli kısmı ise “Birtakım şartlar yerine getirilirse uygulanabilir” diye ifade ederken nispeten az bir kısmı ise “Kısmen uygulanabilir” ve “Uygulanamaz” yanıtlarını vermişlerdir. Bulgulardan hareketle katılımcıların %78'inin (Uygulanabilir + Şartlı Uygulanabilir) yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgilerde uygulanabileceği yönünde bir görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Böylece katılımcıların yerel coğrafya öğretiminin sosyal bilgiler dersine uygun bir öğretim yaklaşımı olduğunu kabul etmiş oldukları söylenebilir. Bazı şartların sağlanmasıyla uygulanabileceği yönünde görüş veren katılımcıların sağlanması istediği şartlardan bazıları ise ders saatlerinin artırılması, öğretim programının yoğunluğunun azaltılması, maddi desteklerin artırılması, Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ve Okul İdarecilerinin manevi destek göstermeleri ve gezi-gözlem faaliyetlerinde bürokratik işlemlerin azaltılması ve hızlandırılması gibi durumlardır. Bu şartlar sağlandığı takdirde derslerde yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinden daha fazla yararlanılabileceği belirlenmiştir.

Yerel coğrafya öğretiminin öğrencilere sağlayacağı faydalara ilişkin katılımcıların sırasıyla “Kalıcı öğrenmeler sağlar”, “Yerinde görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenme sağlar”, “Bulduğu yeri ve çevreyi tanır” ve “Coğrafya konularını daha kolay kavrar” şeklinde başlıca görüşlerinin olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların verdikleri tüm yanıtlar dikkate alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde yerel coğrafya öğretim etkinliklerinin öğrencilere birtakım yararlar sağlayacağını farkında oldukları ve bu yararlarla ilişkin ön bilgilerinin yeterli olduğu söylenebilir.

Katılımcıların görev yaptığı çevrede yerel coğrafya öğretimi kapsamında kullanabileceği genel coğrafi unsurların başında “İklim” ve “Tarım ve Hayvancılık” unsurlarının geldiği belirlenmiştir. Bunlar dışında katılımcılar sırasıyla, bitki örtüsü, dağlar, ovalar, nüfus, akarsular, vadiler, yeryüzü şekilleri, sanayi, ormanlar, göller, yerleşme tipleri, madenler ve doğal afetler gibi unsurların da ders kapsamında kullanılabilirliğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretim programında yer almasını istedikleri yerel coğrafya konularının başında “Yerel Çevremizin Ekonomik Faaliyetleri” (n: 60), “Yerel Çevremizin İklim ve Bitki Örtüsü” (n: 37) ve “Yerel Coğrafyamızın Fiziki Özellikleri” (n: 33) konularının olmasını istedikleri tespit edilmiştir. Bu konular dışında katılımcılar programda “Yerel Çevremizin Doğal, Kültürel ve Tarihi Coğrafyası”, “Yerel Coğrafyamızın Beşerî Özellikleri”, “Uygulamalı Yerel Coğrafya Etkinlikleri” ve son olarak da “Çevremizde Görülen Doğal Afetler” adlı konuların olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu kapsamda katılımcılar içinde bulunan yerel coğrafyanın Fiziki, Beşerî ve Ekonomik coğrafyası hakkında bilgiler içeren bir ünitenin var olmasını istedikleri tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinin yapılması önündeki engellerin en başında “Bürokratik engeller/yasal prosedürler” (n: 30), “Maddi/Ekonomik imkânsızlıklar” (n: 25) ve “Sosyal bilgiler ders saatinin yetersiz olması” (n: 20) gelmektedir. Bunlar dışında diğer engel teşkil eden durumlar ise “Ulaşım sıkıntısı”, “Öğrencilerin gezi-gözlem çalışmalarında güvenliğinin ve idare/kontrol edilmesinin zorluğu”, “Sosyal bilgiler öğretim programının yoğunluğu” ve “Ders araç-gereçlerinin yetersizliği” olarak belirlenmiştir. Bunlara ek olarak frekans sıklığına göre sırasıyla; ailelerin okul dışı etkinliklere karşı isteksizliği, okul dışı etkinliklerin planlama zorluğu, okul idari yönetiminin isteksizliği, öğrencilerin ilgisizliği, okulun bulunduğu fiziki şartların (iklim, yol vs.) imkânsızlığı, mevcut müfredat içerisinde coğrafya konularının yetersizliği, sınıf mevcudunun fazlalığı, eğitim sistemimizin sınav odaklı olması ve ders kitaplarının yetersizliği sorunları yerel coğrafya öğretimi etkinliklerinin uygulanması yönündeki diğer engelleri teşkil etmektedir. Ancak alanyazınında da belirtilen en önemli sorunun “bürokratik engeller” ve “ekonomik imkansızlıklar” olduğu görülmektedir (Güven, Gazel ve Sever, 2004; Erdem, 2007; Akcan, 2010; Bilgi, 2010; Köşker, 2012; Malkoç, 2014; Çengelci, 2013; Çepni ve Aydın, 2015; Öner, 2015; Topçu, 2017). Bu sorunlar, sadece yerel coğrafya öğretimi için değil tüm okul dışı etkinlikler için de önemli bir sorun oluşturduğu alanyazında yer almaktadır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel coğrafya öğretimi etkinliklerini artırmak ve niteliğini iyileştirmek için verdikleri önerilerin en başında

gezi-gözlem etkinliklerinin artırılması (n: 22) gelmektedir. Bunlar dışında katılımcıların diğer önerileri ise sırasıyla, “sosyal bilgiler ders saati artırılmalı”, “dersler görsel ağırlıklı olarak işlenmeli”, “sosyal bilgiler ders müfredatı değiştirilmeli”, “ders araç-gereç eksiklikleri tamamlanmalı”, “ders kitapları yerel çevreyi/bölgeyi temel alınarak tekrar hazırlanmalı”, “SBDÖP müfredatı içerisinde yerel coğrafya konularına yer verilmeli”, “okulun ekonomik imkânları artırılmalı”, “yerel coğrafya öğretimi için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli”, “öğretmenler okul dışı uygulamalara teşvik edilmeli”, “sosyal bilgiler dersi tarih ve coğrafya olarak ayrılmalı”, “bürokratik engeller/prosedürler kaldırılmalı”, “SBDÖP müfredat yoğunluğu azaltılmalı”, “ders uygulamaları artırılmalı”, “Milli Eğitim Bakanlığı ders uygulamaları için maddi ve manevi destek sağlamalı”, “Her bölgenin eğitimde kullanılabilecek yerleri analiz edilmeli”, “Milli Eğitim Müdürlükleri ile yerel yönetimler işbirliği içinde olmalı”, “Okul-Aile işbirliği içinde olmalı”, “Öğrencilere derslerde yakın çevreyi tanıtan belgesel ve videolar izletilmeli”, “Gezi-Gözlem etkinliklerinde öğretmenler üzerindeki sorumluluk ve yükümlülükler hafifletilmeli”, “Türk Eğitim Sistemi yeniden yapılandırılmalı”, “Yakın çevreyi tanıtan araçlar (broşür, belgesel vb.) hazırlanmalı”, “Sarmal öğretim yaklaşımından bütüncül öğretim yaklaşımına geçilmeli”, “Sınav sisteminde değişikliklere gidilmeli” ve son olarak “Yerel coğrafya öğretiminin ilkeleri belirlenmeli” şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çerçevesinde sosyal bilgiler derslerinde yerel coğrafya unsurlarının kullanımının öğretmen ve öğrenci açısından önemli; sosyal bilgiler eğitimi alanyazınında yerel coğrafya öğretimi ilgili niteliksel ve niceliksel çalışmalara odaklanılmasının ise bir ihtiyaç olduğu ifade edilebilir. Araştırmanın bulgularından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal bilgiler ders saati okul dışı eğitim faaliyetlerine imkân verecek şekilde artırılmalıdır.
- “Şehrimiz ...” adlı bir seçmeli dersin varlığına rağmen tüm öğrencilerin yerel coğrafya öğretiminden yararlanabilmesi adına Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde “Yerel Coğrafyamız” adlı öğrencilerin bulunduğu çevreyi fiziki, beşerî ve ekonomik yönden tanımasına olanak sağlayabilecek bir üniteye yer verilmelidir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yerel coğrafya öğretimi faaliyetlerine vurgu yapılmalı ayrıca bu faaliyetlerin nicelik ve niteliği artırılmalıdır.
- Okul dışı eğitim faaliyetlerinin yapılması önünde önemli problemlerden biri olan faaliyetlerin gerçekleştirilme sürecindeki bürokratik işlemler ve bu faaliyetlerde yer alan öğretmen ve idarecilere yüklenen sorumluluklar hafifletilmelidir.
- Okul dışı eğitim faaliyetleri için her idari bölgenin Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yerel Yönetimleri işbirliği içinde olarak bu tür etkinliklere maddi ve manevi destek sağlamalıdır. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı bu tür etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için okul idarecilerini ve öğretmenleri teşvik edici çalışmalar gerçekleştirmelidir.
- “Şehrimiz ...” adlı seçmeli derse benzer şekilde ve ortaöğretim ve üniversitelerin ilgili bölümlerinde “Yerel Coğrafya Öğretimi” içeriğine yönelik bir seçmeli derse yer verilebilir.

- Gerek “Şehrimiz ...” seçmeli dersini verecek öğretmenlere, gerekse de tüm sosyal bilgiler öğretmenlerine yerel coğrafyanın eğitim-öğretim faaliyetlerinde nasıl kullanılacağına ilişkin il ve ilçelerde organize edilecek uygulamalı hizmet içi eğitimler verilmeli. Bu eğitimlerle sosyal bilgiler öğretmenlerinin bulunduğu coğrafyayı eğitimsel açıdan tanınması sağlanmalı ve bulunduğu coğrafyadan nasıl yararlanabileceği bilgisi verilmelidir.
- Yerel coğrafya öğretimi kapsamında farklı kurum ve kuruluşlarca yapılabilecek bilimsel proje ve etkinlikler daha çok desteklenmelidir.

Kaynakça

- Akınoğlu, O. (2005). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-95.
- Avcı-Akçalı, A. ve Demircioğlu, İ. H. (2016). Opinions of pre-service social studies teachers about using historical environment. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(1), 39-58.
- Bernard, H. R. and Ryan, G. W. (2010). *Analyzing qualitative data*. United States of America: SAGE Publications.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-1841. DOI: m10.12738/estp.2013.3.1410.
- Çepni, O. ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 39, 317-335. <https://doi.org/10.9761/JASSS3061>
- Erdem, M. (2007). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Erdoğan, E. ve Aydın, D. (2003). *Türkiye'nin beşeri ve ekonomik coğrafyası*. Ankara: Doğan Yayıncılık.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 13-30.
- Gökler, F. (2012). *Doğal ortamda yürütülen çevre eğitiminin, ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi: Ovacık örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Görecek-Baybars, M. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenme hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(9), 218-229.
- Güner, İ. (2011). Coğrafyanın gelişimi, H. Yazıcı ve K. M. Koca (Ed.). *Genel coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, A., Gazel, A. A. ve Sever, R. (2004). Tarih öğretmenlerinin gezi-gözlem uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 225-235.
- Huang, Y. and Pan, A. (2014). The local geography education in guangzhou high school, *Education Research Frontier*, 4(4), 110-116.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kırıkçı, A. C. ve Yılmaz, K. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihi çevre eğitimine yönelik görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 74-86. <https://doi.org/10.14781/mcd.291153>

- Köşker, N. (2012). *Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Köşker, N. ve Karabağ, S. (2012). Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(3), 123-137.
- Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.
- Mei-Xue, L. (2004). *Study local geographical teaching and application of its resources – take example for senior geography teaching in zaozhuang region* (Unpublished Master's Thesis). Shandong Normal University. China. Erişim tarihi: 23.12.2015, <http://www.docin.com/p-822026787.html>
- Memişoğlu, H. ve Öner, G. (2013). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre coğrafya konularının öğretimi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(3), 347-366.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, (S. Turan, Çev. Ed.), (F. Koçak-Canbaz ve M. Öz, Bölüm Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: qualitative data analysis*. California, USA: Sage Publications
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121. <https://doi.org/10.17497/tuhed.62453>
- Öner, G. (2018). Yerel coğrafya ve öğretimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 105-130. DOI: 10.29129/inujgse.393951
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özgen, N. (2011). Fiziki coğrafya dersi öğretim metoduna farklı bir yaklaşım: gezi-gözlem destekli öğretim. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 373-388.
- Öztürk, M. ve Alkış, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının coğrafya ile ilgili algılamaları. *İlköğretim Online*, 8(3), 782-797.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Şeyihoğlu, A. ve Geçit, Y. (2010). Sınıf öğretmenlerinin "coğrafya" imajları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 59-75.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya öğretiminde okul dışı etkinliklerin öğrencinin akademik başarısına etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Topçu, E. (2017). Out of school learning environments in social studies education: a phenomenological research with teacher candidates. *International Education Studies*, 10(7), 126-142. <https://doi.org/10.5539/ies.v10n7p126>

- Varma, O. P. (2005). *Geography teaching*. India: Sterling Publishers.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörü, S. (2007). *Vatan sevgisi ve yurttaşlık bilinci oluşturmada lise coğrafya derslerinin yerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Summary

Introduction

Geography is a branch of science that tries to understand and explain the Earth. Teaching geography, on the other hand, is defined as the whole set of geographic information that is provided to students. From a general perspective, teaching local geography can be defined as a teaching approach that helps individuals understand the local environment in which they live, starting from their immediate vicinity, whereas, from a specific perspective, it is a teaching approach suggesting that all potential geographic elements be used in teaching the geographical characteristics of the immediate surrounding of the school or adjacent neighborhoods. Local geography, as it is also proven in the literature, covers massive piece of lands such countries and continents; yet this does not come to mean that the scope of teaching local geography is as extended. It should be noted that our initial aim is to provide students with pedagogical knowledge on their micro-environment (such as the garden of a house) and then pass to a wider environment to which we can organize a one-day study trip. On the other hand, starting to teach local geography from the immediate surrounding will help students become more and more familiar with the physical traits of the places they live in, such as the country or continent. Afterwards, they will be able to build more accurate concepts of other huge pieces of lands and ultimately of the Earth.

It can be figured out that the social studies course would be one of the most effective courses in which local geography could be taught at primary or secondary school level, considering both its content and the concerned students. It is also observable that expressions and phrases related to local geography are included in the social sciences curriculum under the headings definition, content, purpose and vision. In this sense, the present study is designed to identify social studies teachers' ideas and suggestions concerning the teaching of local geography, its applications and the feasibility of these applications. Another purpose of the present study is to reveal the existence of an approach called 'Teaching Local Geography' based on the opinions of the participant teachers.

Method

The qualitative research design was used. Merriam (2013) identified and classified the qualitative research as six methods, which are basic qualitative research, phenomenology, grounded theory, ethnography, narrative analysis, and critical qualitative research. In this context, the basic qualitative research method was used in the study.

The study group is composed of social studies teachers who served at public schools in Kayseri and Bolu at the end of the 2014-2015 academic year. Within the scope of this study, 183 social studies teachers serving at Kayseri were contacted. 69 of these teachers were included in the study on a voluntary basis. In Bolu, which constitutes the other application field of the study, contact was established with 47 teachers, 28 of whom showed also the willingness to participate voluntarily in the study. In addition, along with the participation of 6 voluntary social studies teachers, including one from Düzce, Erzurum, Kahramanmaraş, Kocaeli, Şırnak and Trabzon, a total of 101 social studies teachers attended the study. In the framework of this study, teachers were selected through the convenience sampling method, which is one of the purposeful sampling methods.

Qualitative findings are based on three kinds of data: (1) in-depth, open-ended interviews; (2) direct observation and (3) written documents. Documents, which are one of the three data collection methods, include excerpts or entire passages from organizational, clinical, or program records; memoranda and correspondence; official publications and reports; personal diaries as well as written responses to open-ended surveys. In this study, which was carried out in order to reveal social studies teachers' opinions on teaching local geography, data was collected through a feedback questionnaire that asked 8 open-ended. This questionnaire is placed among the documents, which is one of the qualitative data collection methods. Descriptive analysis, which is one of the qualitative data analysis techniques, was used in the study since the open-ended questions in the feedback questionnaire were considered as qualitative data.

Results

As a result of this study, the following results were obtained: It was found that 24 social studies teachers defined teaching local geography as "teaching geography subjects by benefiting from the immediate environment", while 23 teachers explained this notion as "teaching the geographical characteristics of the environment we live in". The question "in the scope of which social studies subject could teaching local geography be used?" was asked to all participants. 49 participants replied as "Landforms", 39 as "Climate and Climate Types", 30 as "Economy and Social Life", 26 as "Population and Settlement", 19 as "Regions", 16 as "Transportation, Tourism and Industry", and 15 as "Agriculture and Animal Husbandry".

Moreover, all participants were asked what kind of applications they could carry out within the scope of teaching local geography. 75 of them replied as "sightseeing and observation", 18 as "using visual materials", 12 as "research-examination-project assignments", and 10 as "carrying out experiential learning applications". Another question that was asked to participants was regarding the applicability of teaching local geography in social studies. 49 of them answered as "applicable", 30 as "may be applicable in the case when certain conditions are fulfilled", 10 as "partially applicable", 9 as "inapplicable", and 3 as "teaching local geography is currently being applied". Depending on these findings, it was concluded that 78% of the participants, who replied as applicable and conditionally applicable, believe in the potential applicability of teaching local geography in social studies.

When participants were asked the question “what kind of benefits would local geography instruction bring to students”, four main arguments were put forward. 45 of the participants replied as “it will provide a permanent learning”, 30 as “it will enable them to learn through seeing and doing”, 26 as “it will enable them to get familiar with the environment in which they live”, and 23 as “it will facilitate the understanding of geography subjects”. When the responses of all participants were taken into consideration, it was recognized that social studies teachers were not only conscious of the fact that local geography teaching activities would be beneficial for students but they already had basic knowledge on these benefits.

It was determined that 21 participants responded as “Climate” and other 21 participants as “Agriculture and Animal Husbandry” to the question regarding the use of the most common geographical elements that could be used in their working environment within the scope of teaching local geography. Subjects such as “Economic Activities of our Local Environment” (n: 60), “Climate and Vegetation of our Local Environment” (n:37), and “Physical Characteristics of our Local Environment” were determined to be leading subjects that teachers wanted to be included in the social studies curriculum.

“Bureaucratic impediments and legal procedures” (n: 30), “Financial impossibilities” (n: 25), and “Insufficient Hours of Social Studies Courses” (n: 20) are determined to be the main obstacles to carry out teaching local geography activities in social studies classes. Moreover, “Increasing the number of sightseeing and observation activities” (n:22) was identified as the primary suggestion proposed by social studies teachers in order to carry out more local geography teaching activities and improve their quality.

Pedagogical Implications

It is possible to express that this study is of national and international significance. The prominence of the study at national scale is due to the fact that Teaching Local Geography is a pioneer study in the field of national education. It should be noted there are only a few countries which carried out studies related to the teaching of local geography, yet no studies were conducted on teaching local geography in social studies courses. This is why the current study occupies a significant place on the international scale.

Authors' Biodata / Yazar Bilgileri

Galip ÖNER Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisidir. Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında doktora yapmaktadır. Sosyal Bilgiler Eğitimi, Okul Dışı Öğretim, Müze Eğitimi ve Coğrafya Öğretimi alanında çalışmalar yürütmektedir.

Galip Öner is a research assistant at the Department of Social Studies Education Teaching at Faculty of Education, Erciyes University in Turkey. He is continuing her Ph.D. in Social Studies Education. He carries out studies in the field of social studies education, educaoutdoor-school education, museum education and geography teaching.

Hatice MEMİŞOĞLU Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesidir. Sosyal Bilgiler Eğitimi, Coğrafya Eğitimi ve Deđerler Eğitimi alanında alışmalar yürütmektedir.

Hatice Memişoğlu is an Assist. Prof. Dr. at the Department of Social Studies Education Teaching at Faculty of Education, Abant Izzet Baysal University in Turkey. She carries out studies in the field of social studies education, geography education and values Education.